

Per **Josep Daniel Climent**

Publicat a: **La Veu del País Valencià** (8-VII- 2016)

Carles Salvador i Gimeno va nàixer a València el 20 de gener de 1893 i va morir en la mateixa ciutat el 1955. Mestre d'escola des dels 18 anys, és autor d'una important obra assagística i periodística, així com d'una significativa obra narrativa i teatral, tot i que on sobresortirà fonamentalment serà en la destacada obra poètica que hi publicà i en la magnífica tasca gramatical que dugué a terme al llarg de la seua vida, tant és així que actualment és considerat com un dels escriptors més representatius del món literari valencià del segle XX i en una figura decisiva en de normativització i normalització del valencià, per la seua tasca en l'aprovació i difusió de les Normes de Castelló de 1932.

Des ben jove, Carles Salvador abraçà els ideals valencianistes de la mà de Josep Maria Bayarri i Miquel Duran i Tortajada, que anys més tard condensà en el lema del seu ex-libris, «València per damunt de tot». És per això que no podem entendre la seua obra intel·lectual i personal, ni la seua tasca professional, sense tindre present la importància que per a ell tenia la defensa dels elements definatoris del poble valencià, especialment la seua llengua. Tant és així que en repetides ocasions manifestà que si escrivia narrativa, teatre o poesia era per «l'íntim goig d'escriure la meua llengua», i si els publicava no era per altre motiu que «per exemplaritat propagandista, d'acció». De fet, s'autodenominava com un «polític de l'idioma».

El valencià a les escoles

Des dels 18 anys, Carles Salvador exercí de mestre d'escola; primer a Almàssera, després a Aiolo de Malferit i a la Pobla de Benifassà, des del 1916 a Benassal, i des del 1934 a València, al barri de Benimaclet. Com observem, tots els pobles on feia de mestre eren valencianoparlants, però ell havia d'ensenyar en castellà, l'única llengua oficial de l'ensenyament dels valencians durant la major part del segle XX. No ens ha d'estranyar que des de ben prompte es convertira en un defensor de la introducció de l'ensenyament en valencià a les escoles.

De fet, Salvador publicà desenes d'articles en la premsa valenciana i catalana reivindicant un canvi radical dels plantejaments pedagògics imposats des de Madrid, i que obligaven a impartir tot l'ensenyament en castellà a les escoles valencianes. A tall d'exemple, assenyalem la sèrie de textos publicats en castellà al periòdic La Correspondencia de Valencia sota el títol de *La pedagogía y el*

regionalismo on afirmava que «Es triste, muy triste, que los niños que no hablan más que el idioma de su tierra, se encuentren al entrar en la escuela con una lengua desconocida para ellos y que, no obstante, han de descifrar a la fuerza».

A més de dur a terme una important tasca propagandística en favor de l'ensenyament del valencià a les escoles, el mestre benassalenc també s'encarregà d'elaborar el corpus teòric que la sustentava, en la línia dels articles publicats en la premsa de l'època. Producte d'aquest treball és la conferència que pronuncià en l'Associació Provincial de Mestres Oficials de Castelló el dia 3 de juliol de 1919 sota el títol «L'idioma valencià a les escoles», i que posteriorment fou publicada en format d'opuscle, patrocinat per la Unió Valencianista Regional.

És en aquest text on Carles Salvador formula de manera clara els seus plantejaments pedagògics. El principal, que «l'ensenyança dels alumnes s'ha de donar en l'escola a base de la llengua materna», per tant, calia ensenyar els xiquets i xiquetes únicament en valencià des dels sis fins els onze anys i, a partir d'ací, quan «tindrà sòlides nocions de llengua materna», introduir, poc a poc, el castellà, amb lectures, i «a l'uníson, la redacció de petites frases, passant a la composició de contes, historietes, lletres familiars i lliçons d'estudi, sempre baix la direcció del mestre i la consulta d'un vocabulari valencià-castellà». Cas de continuar els estudis, a partir dels diu anys, Salvador proposava que s'impartiren dos cursos de «llengua esperanto», molt fàcil d'aprendre gramaticalment i de resultats ben útils per a comunicar-se «amb tota la humanitat».

Un altre dels aspectes que tractarà serà el de la preparació dels mestres oficials que havien d'exercir la professió a les escoles valencianes, perquè sense una bona formació dels docents era difícil assolir els objectius proposats. Des del seu punt de vista el problema tenia dues vessants, la dels futurs mestres i la dels ensenyants que ja estaven treballant a les escoles. La solució per als primers passava per l'establiment «de la càtedra de llengua valenciana» en els estudis de magisteri. Pel que feia a la preparació dels mestres en actiu, la solució era un poc més complexa atès que s'havia de compatibilitzar amb la feina a l'escola, per això Salvador proposava l'organització de cursos de reciclatge, diríem ara, durant les vacances estiuenques, que podrien ser organitzats pels municipis, l'Estat o la Universitat.

Dissortadament, però, aquest programa d'actuació perfectament estructurat no es féu realitat atès que el setembre de 1923 el colp d'estat de Primo de Rivera tallava de soca-rel la possibilitat de construir una escola valenciana.

Per una ensenyança valenciana

Malgrat aquestos entrebancs, Carles Salvador continuà treballant calladament pels seus ideals, i no serà fins l'adveniment de la II República que reprendrà la tasca propagandística per implantar el valencià a les escoles amb la publicació d'articles en la premsa i amb la participació en cursos i conferències com ara la pronunciada el setembre de 1932 en l'Assemblea de Mestres de la Regió de Llevant, amb el títol «El bilingüisme. Problemes que planteja a les escoles», o «L'idioma valencià a les escoles», ponència aprovada del 26 de juliol de 1933 dins dels actes de la II Setmana Cultural Valenciana. Aquest darrer text recollia els plantejament defensat per Carles Salvador el 1919 però, a més, propugnava els criteris que havia de seguir l'Estatut d'Autonomia del País Valencià, en redacció en aquells moments, fixava les «Orientacions pedagògiques per a l'ensenyament del llenguatge a base de la llengua materna dels infants» i aconsellava com s'havia d'elaborar «el material escolar per a l'ensenyament del llenguatge».

No obstant això, la tasca més significativa de Carles Salvador en relació a la nostra llengua durant l'etapa republicana es concretà en l'elaboració i posterior difusió de les Normes de Castelló. De fet, Salvador fou un dels redactors de la normativa ortogràfica, revisant i esmenant el treball de Lluís Revest, i un dels principals impulsors.

Però sobretot, Carles Salvador duqué a terme un gran treball difonent la normativa ortogràfica aprovada a Castelló i elaborant la doctrina gramatical (morfologia i sintaxi) necessària per a codificar la llengua, element imprescindible per a la normalització lingüística, especialment en l'escola. Aquesta tasca es concretarà de dues maneres; la primera, mitjançant els cursos de llengua publicats primerament a *El Camí* i posteriorment editats en forma de llibres com ara *l'Ortografia valenciana* de 1933; la segona, amb la seua presència en les institucions claus del valencianisme de l'època republicana, com ara l'Institut d'Estudis Valencians, l'Institut d'Idiomes de la Universitat de València, i fins i tot, en el Centro de Cultura Valenciana, des d'un organitzà cursos de llengua i edità llibres.

Una altra vegada, la barbàrie del feixisme estroncà projectes i il·lusions que amb molt d'esforç s'havien consolidat des del 1931, i l'inici de dictadura franquista, la segona del segle XX, eliminava qualsevol esperança de normalitzar l'ús del valencià a les escoles.

De l'escola somiada als cursos de Lo Rat Penat

Pot ser una altra persona haguera renegat dels seus ideals i sentiments envers la seua pàtria,

sobretot després d'haver patit un expedient de depuració que prop va estar de portar-lo a presó per les seues implicacions polítiques durant la II República.

Carles Salvador, però, ben aviat reinicià les seues activitats. Com a mostra del seu esperit de resistència del deler i perseverança que movia les seues accions a favor de la recuperació del valencià, assenyalem que el 1947 iniciava contactes amb els responsables del Centro de Cultura Valenciana per reiniciar els cursos de valencià que ja impartia el 1936 o mantenia converses amb Josep Giner i Enric Valor per redactar un diccionari castellà-valencià.

Haurem d'esperar fins el 1949 per veure com un reduït grup d'estudiosos valencianistes, malgrat les condicions adverses imposades pel règim franquista, van aprofitar l'única infraestructura cultural existent, Lo Rat Penat, per reiniciar el seu treball de recuperació lingüística. En aquest context, Carles Salvador impulsà els cursos de llengua en aquesta entitat i el 1951 publicà la *Gramàtica valenciana*, la seua obra gramatical més significativa, amb la qual milers de valencians de diverses generacions s'alfabetitzaren en la seua llengua en aquests anys tan difícils.

Els cursos de Lo Rat Penat, que s'allargaren fins el 1975, i la *Gramàtica valenciana*, foren les darreres grans obres d'un mestre d'escola que lluità sense descans per la transformació i dignificació de l'escola valenciana, per la introducció de l'ensenyament del valencià.

És per això que podem afirmar sense por a equivocar-nos que l'obra i la figura de Carles Salvador, i el seu treball en favor de la llengua i literatura dels valencians, han estat claus en la recuperació i consolidació d'un model de llengua apte per a tots els àmbits d'ús i, per tant, en el procés de construcció d'una la societat valenciana que es projecta cap al futur arrelada als nostres orígens i identitat, a la llengua, costums i tradicions dels nostres avantpassats, elements essencials de la nostra personalitat.